

ШУМАДИНКА,

ЛИСТЪ ЗА

КНИЖЕВНОСТЬ, ЗАБАВУ И НОВОСТИ.

Учредникъ и издатель Любомиръ П. Пендовичъ.

Издаванъ свакогь Четвртка.

Београдъ 27. Априла.

Цѣна в годниш. 8, по-
год. 4, а на три мес. 2 цв.

РАЗМЫШЛЯВАНЯ.

Одъ М.

(Продуженіе.)

„Та духъ е“ велишь у човеку
 Суштество просто, вечна мошь,
 Што теломъ влада, разведрава
 У царству ума тамну ношь;
 Што светлу любви добродетель,
 Полаже страстама границе,
 И нагонъ сильный утишава,
 До Бож'е с' дике лестнице;
 Одъ тела нешто особито,
 Што навекъ мысли наставля,
 И тад', кадъ санаць изгублѣне
 Човеку силе понавля.
 „Што части нема, неможе се
 Разтворит', велишь, никада,
 Нит' Бога благость допустише
 Да с' духъ уништи икада.“ —
 Па кадъ е духъ у нама вечанъ,
 Одкудъ у людма разлика
 Могућства, разны способностей
 И дара тако велика?
 Выспреность ону умне силе
 Коіомъ се дике Кантъ и Кругъ
 И Менделсонъ и Фихте, Халлеръ,
 Ты зашто немашь, твой ил' другъ?
 Зашт' другій не постиже тайну,
 Но управъ Невтонъ, Коперникъ;
 Лапонаць зашт' не дике умомъ
 Безсмертній себя паметникъ?
 Заръ нису людскіи равни дуси?
 Заръ савршенство нѣ цель
 Свымъ смртнымъ людма една, обшта,
 И полеть духа свакомъ смель?
 Лапонцу два су нуждна века
 Да свикне Канта, азбуку;
 Заръ цель е овогь много ближа
 Нег' оногь смртномъ сандуку?

Примѣтка. Да небы наше читателѣ овакнимъ дугимъ
 саставомъ уморили; прекратићемо за неко време и съ другимъ
 ради промене заменути. У.

ПУТОВАНЬ ПО ПРЯЗКОМЪ ПРИМОРЮ, И ПО ОСТРОВУ РИГЕНУ.

(Друго писмо.)

Любезный пріятелю!

Ево ме готова да опеть мрвке продиванимо,
 нисамъ ти ништа одавно писао, и ти ћешъ се чу-
 дити може бити кудъ самъ се здео, и зашто ти се
 ни одкудъ невялямъ. Нисамъ ти имао шта писати, а
 ти добро знашь да мене ништа горе не мрзи него
 писати писма онда кадъ немамъ шта друго да пи-
 шемъ у њима осимъ да самъ здравъ и живъ и по едно
 сувопарно поздравлѣ, а мое прво писмо уздамъ се да
 ће ти довольно доказательство бити да ни самъ ленъ
 на писаню. Я кадъ путуемъ врло радо о свачему
 пишемъ, еръ на путу сваки данъ излазе нови пред-
 мети предъа ме, и свакогь корака отвара се полъ
 новомъ разговору, и новимъ мислима: при свакомъ
 догађаю рађаю се нова чувства. Путованъ, то е
 најлепша школа; ал' после своіо школа, еръ
 иначе, кадъ бы человекъ неприготованъ и само
 као ветаръ путовао, могао бы се уподобити
 ждраловима и ластвама кои најлепше землѣ пре-
 лете безъ никакве друге ползе осимъ што се у-
 клоне одъ мраза у топлие землѣ. — Човекъ
 кадъ путуе треба да се при свачемъ оногь задр-
 жи што на томъ његовомъ путу изађе предъ њга
 као нешто ново, непознато или не обично. Човекъ
 на путованю често наиђе на такве обичае коима
 се чуди или смее по кои обичаи онде гди су, нису
 ништа чудновати ни смешни. Енглець кадъ дође у
 Швайць онъ се чуди различномъ ношвиу швайцер-
 ски люди и жена, а често и смее се, то исто чини
 Швайцераць кадъ оде у какавъ забачень край њ-
 гове постойбине. Човекъ кадъ дође у туђу землю,
 одма падне му у очи све оно што нема у његовой
 земљи гди е се онъ родіо и одрасто. Човекъ тре-
 ба на путованю да повтори све оно што е у шко-
 ли научіо, треба да на путованю учи садашность.
 Ти знашь како о томе лепо чувени Ламартињъ ве-
 ли: Étudier les siècles dans l'histoire, les hommes
 dans les voyages et Dieu dans la nature, c'est la

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

grandé ecole. — Ouvrons le livre des livres; vivons voyageurs: le monde est un livre dont chaque pas nous tourne une page; celui qui n'en a lu qu'une, que sait-il. *) — Цѣль свакогъ путованя треба да е искусство и наука; и штета за оне што су се родили, кои путую само да нису кодъ куће, или којма се досадило кодъ куће па путую изъ дугогъ времена. То су они кои имаю доста новаца па неће ништа да раде, такови люди колико годъ да путую немогу утећи одъ дугогъ времена. Безпосленость свуда и прати и свуда и мучи. И много су срећнији они кои пре сунца устану и до мрака свой посао раде; него они кои се до подне у постели протежу и мисле: шта ћу данасъ радити? с' чимъ ћу време провести? — они први проведу читавъ свой макаръ и сиротиньски животъ у задовољству; а они други све су неразположени, све имъ е нешто криво, и незнаду сами зашто су рођени на овај светъ. Одавно е казано да е беспосленость мати свою зала. Ми у данашњемъ нашемъ времену налазимо честе немире у французској и овуда у немачкој и у енглеској, гди се ияде, радина и посленика подигне с' викомъ: „Посао или смртъ!“ а такове немире и вике немогу осудити, кои нешту као разбойници на путу: новце или смртъ; него кажу: дайте намъ посла да зарадимо нашъ хлѣбъ или да се тучемо. — То мора тако бити гди е се много народа народило, и неможе земля свакогъ да насити, а трбу незна за шалу. А особито гди ияде богати беспосличара ништа друго неради него измишљава како ће моћи више потрошити, и тымъ сиротиньи већма загорчити нѣнъ комадъ леба, ту живи само прва и друга класа люди, а трећа класа све ближе и ближе прикучуе се просачкомъ штапу — опрости ми, ово е први путъ да я делимъ люде на класе, еръ су ми сви равни, али мислимъ да ћу ти тако лакше казати оно што желимъ. — Ты ћешъ се може бити чудити овомъ дугачкомъ уводу у мое писмо, у комъ изгледашъ сваки часъ кою речъ о путованю, но кадъ ти кажемъ шта ме е на то побудило, познаваюћи твоя чувства сигуранъ самъ да ћешъ ми одобрити; я самъ юче вратио се съ могъ путованя по острову Ригену, гди самъ више одъ неделю дана но нѣговимъ лепимъ краевима врло лепо и весело путовао, на томъ путу ништа нисамъ уз'а се носіо осимъ штапъ у руци, на томъ целомъ путу ни гди нисамъ хтео отворити какву књигу или новине да читамъ, еръ самъ се бојао да ненаћемъ што годъ што бы ми сметало уживаню оногъ лепогъ предѣла, радъ самъ быо да за ти неколико дана — може бити едини у целомъ момъ животу — само себи и своемъ чувствованю прожи-

вимъ. И тако самъ и учиніо. И за то кратко време чинило ми се да осимъ оногъ места гди самъ нема више света; нисамъ хтео да мислимъ шта ће бити сутра, ни шта е было юче. Ништа ни самъ хтео да чуемъ ни да читамъ о догађаима ни о политики. И ти неколико дана засладили су целу прошлостъ мога живота, и остаће ми најлепша успомена до могъ гроба. Кадъ се повратимъ овде опетъ у Грайфсвалдъ после тако лепогъ путованя, мислю самъ да ти съ најлепшимъ сценама уживаногъ тогъ блаженства започнемъ мое писмо, но тек што самъ почео мислити шта да ти пишемъ, ал Шлама дође и донесе ми Хамбургске новине. Я нисамъ се могао уздржати, него и' уземъ одма да видимъ шта има ново, и шта ради тай светъ за когъ я неколико дана нисамъ ништа маріо ни разпитивао. Шта наћемъ у нѣима? — Саму бѣду човечіегъ рода. Краћу у Либеку, разпре у Минхену, убиства и преваре у Хамбургу, смртне пресуде у Берлину, но највише разтерало е мое мисли с' којима самъ ти хтео ово писмо писати, описаніе бѣде и сиротинѣ у Ирској. Одкле видимъ да често люди, жене и деца одъ велике глади на средъ улице падаю, гди мати убія свое дете а неможе да га гледа како се мучи, гди отацъ бежи гладанъ одъ свое колебе и скаче у воду а неможе да слуша писку свое жене и деце, гди гладни люди завиде скотовима за кое се природа боль побринула него за нѣи. Едномъ речію, ту е тако та Ирска гладъ представљна и описана, да самъ се у онај ма стидіо што самъ човекъ. Они ишту помоћи одъ Енглеза, и то с' пунимъ правомъ, но они се чине и невешти, они, кои су крозъ толике векове нѣову крвъ по лондонскимъ баловима пили, и трудъ нѣовогъ зноя немилице трошили, па садъ кадъ у ове гладне године помоћи ишту они имъ шалю само строжію полицію, да миръ одржи, и кадъ кои одъ слабости и глади падне, онда му текъ помажу, и то съ медецынама у Шпиталю, и лекари свагда при таквомъ случаю кажу, о таквомъ болестнику, да неможе ништа да еде, нити му може што стомакъ да скува. — Ова е година најгора за ирландску, овакву гладъ одавно непамте — човекъ на човека насрће, гавранъ у воздуху гладанъ гракће, орао одъ глади пада из' висине. —

Орле! орле, дай ми твоя крила,
Да се дигнемъ у та места мила,

Да избегнемъ сѣри земальской.

Ил' самъ бежи одъ ови чудеса,

Бежи горе више сви небеса,

Невраћай се той земљи бедной.

Ту е видишъ свашта проплакало,

И свачемъ се веће дотужало,

И риби е тешко у води.

У таквомъ бѣдномъ животу

Човекъ давно с' понизио скоту —

Праве среће нема кодъ люди.

*) „Треба учити и познати векове у исторіи, люде у путованю, а Бога у природи, то е велика школа. — Отворимо књигу свою књига, живимо, путуймо: Савъ светъ нѣе ништа друго него една велика књига, кое свакимъ коракомъ путованя преврнемо по еданъ листъ, шта зна онај кои е само еданъ листъ прочита.“ —

Човекъ више на творца неличи,
Само јоште што га име дичи,
И споминѣ промашену цѣль.

Лети горе до неба вышнѣга!
Тражи себи ти света лепшега,
Немой више озго падати.
Ил' не Орле, о, нечини тако,
Гладанъ трбу и тамо в пако,
Лепшећу ти небо казати;

Вини твоя ослабљѣна крила,
И прелети преко мора тогъ;
И долети до дунава тѣя
До милога отечества могъ.
Синови су ту природе млади,
Ту ми нећешъ скапати одъ глади,

Не лет' къ небу и немори крила,
Надежде су тамо празне све.
Иди земљи што е и мен' мила,
Сва обильность тамо чека те.

Бадава е звездам' летит' горе,
Кадъ насъ бѣде овд' на земљи море.
И мен' када каква туга нађе

Ил' ми бѣда каква загрози.
Тада немамъ я утѣхе слађе,
Нег' срба се сѣтит' у слози.

О Србию! наймилиѣ име,
Ти напредкомъ твоимъ утѣши ме!

Јоштѣ бы ти писао о гладованю ирскомъ, да нѣ било време ручку, те самъ тако морао прекинути; а садъ после ручка много блажив о томе мислимъ, и више самъ расположенъ о момъ путованю што годъ приповедати, него да ти продужимъ бѣду ирске. — Брѣ човекъ о сиротинѣ и о гладованю съ много већимъ осећањемъ пре ручка мисли, говори или пише; него после ручка. Али што се мене тиче, кадъ се годъ сетимъ Ирске или Шлезіѣ, онда свагда презиремъ читаву фалу овогъ деветнаестогъ века. И заиста те две земљѣ и Босна трећа, застидиће Европу и просвету у Историја наше садашњости.

Ни у овомъ писму нећешъ ништа друго наћи, него одну неделю дана мога живота. 20. Августа рано пођемо насъ двојица да идемо на островъ Ригенъ, наше ствари оставили смо све овде, и понели смо само што е најнужднѣ. Ми смо се били не само доволно одморили; него јоштѣ и путованя зажелили, и зато наумимо до Штралсунда полако да одемо, па оданде да се на островъ превеземо. С' томъ намѣромъ изађемо ми изъ грайфсвалдске капіѣ, но кадъ смо хтели преко канала да пређемо, видимо одну лађу гди се спрема и текъ што нѣв пошла. Я као одъ шале и више изъ любопитства запитамъ кудъ ће та лађа? — и лађаръ одговори ми да иде у Пудбус' на островъ Ригенъ, веће ако оћемо и ми тамо да ће насъ радо повести, и придода, да ћемо тамо за 5. сати стићи ако

буде добаръ ветаръ. (О, како нема ништа на овомъ свету безъ тога проклетогъ ако!) Ми едва дочекамо, с' тимъ више што смо оваку прилику одавно тражили, ерѣ паробродъ недолази нити стае у овомъ крају, премда врло често одъ Штетина и Сви-неминде плови у Пудбусъ. Ми променимо нашъ планъ путованя, и заключимо да се преко Штралсунда вратимо, ерѣ смо били ради да и нѣга видимо. Седнемо на лађу, и одма се кренемо; добра три четврти сата пловили смо каналомъ тимъ спорѣ ишли смо што е каналъ доста узанъ и губи се много времена при мимолазѣно лађи, садъ се пакъ чисти и поправля, и говори се да ће после и пароброди моћи до самогъ Грайфсвалда долазити. Ова е наша лађа была доста мала, и само е у едномъ крају имала неки мали покривъ, као колебицу, имала е добре катарке и платна, у осталомъ била е наликъ на бошнячке лађе што свозе у Београдъ шљиве и други ошавъ. Притяжатель лађе, — когъ смо звали синборъ капетанъ, ерѣ е по нешто талиански говорио, — и нѣговъ синъ Ернстъ — дечакъ одъ 13. година — то ти е било све кои су на лађи радили. Насъ пакъ путника било е више: Я и Шлама, еданъ трговацъ с' еспапомъ, два вандровца (башъ кудъ се годъ макнемъ све на нѣи набасамъ) еданъ младъ полякъ, Штудентъ изъ Братиславе, и еданъ лончаръ изъ Пудбуса. У лађи осимъ нешто еспапа, и друге путничке ситнурѣ, било е јоштѣ преко 30. велики камена и я е почетка помислимъ да на ономъ острову нема каменя, и да нашъ синборъ капетанъ тргуе съ каменѣмъ, но после каже намъ да онъ то сбогъ бурѣ носи, ерѣ кадъ е лака лађа, а велика платна, може е ветаръ у еданъ ма преврнути. — Ти ћешъ рећи боимъ се; „шта се мене тичу лончари, вандровци и каменѣ, веће казуй како си путовао по Ригену и шта си тамо видео.“ Чекай мало — то све има свой редъ. И я ти зато све то напомињемъ, што ћемо съ овомъ лађомъ више се бавити, него са ономъ меаномъ у Найкирхену.

(Продуженіѣ слѣдуѣ.)

ОБИЧАНЪ ОДГОВОРЪ СУДИѢ.

Селякъ. Я молимъ господине, ел' моя стваръ свршена.

Судія. До четрнаѣсть дана дођи пакъ запитай!

Селякъ. Ал' докъ я одъ могъ села до-овде дођемъ, има 14 сатѣй.

Судія. Па добро, то свакиѣ данъ по еданъ сатъ путуй, и тако ћешъ управо до 14. дана овде dospети! — Ёси л' ме разумео?

ДОМАЊЕ НОВОСТИ.

— Празникъ Воскресенія Христова, редко е кадъ овако весело у Београду прослављѣнъ. Зору

првогъ дана огласила су звона и топови са своју страну. — Топовима съ врачара одзивали су се топови съ калимегдана и плотуни изпредъ цркве, а топовима изъ палилуле давали су одѣкъ топови са шесть велики лађа Госп. Мише Анастасіевића, (које су први путъ овогъ пролећа со до Београда узеле.) и пуцањ кои е небо проламао сретао е се више Београда; и сваки е с' најрадосниимъ чувствомъ у цркву пошао и помислио у себи: „Србине, овај данъ сведочи да си ты овде господаръ.“ — Служба свршила се рано, и после божествене литургије ишло се гомилама на посѣщенія, а потомъ е сваки кодъ свое куће благовао. Свуда песме и музика, свуда веселъ и радостъ; и топови непрестано съ лађи грували су, које су са своимъ високимъ катаркама давале Београду изгледъ Хамбурга или Триеста, съ тимъ више што су Сава и Дунавъ тако разливени да се чини као море. На свакој катарки вијали су се србски барјаци. Трећи данъ Ускрса (на Марковъ данъ) давао е Госп. Мајоръ Миша Анастасіевићъ на истимъ великимъ лађама на Сави часть. Одъ кои лађа три су наредъ Саве склоплѣне и увезане тако беле, да е на њима могло коло одъ сто душа играти. Веселъ почело е у 4. сата, гди е присуствовала већа часть великаша и грађана. Военна банда непрестано е свирала, и гости дочековани су съ пуцњавомъ топова. — Њгова Свѣтлость князь шетао е се по калимегдану, и чимъ е се са Саве видіо, поздрављѣн е съ пуцњавомъ топова са сви шесть лађи топови су еданъ за другимъ пуцали докъ годъ не зашао. Обала Саве и Калимегдана беле су покривене гомилама людій, кои су сматрали ово лепо позоріе. Веселъ на лађама трајало е до мркле ноћи. Потомъ већа часть гостию заедно съ бандомъ и певанъ изпратили су домаћина с' његовомъ породицомъ, до њгове куће гди се на ново игра и веселъ до неко доба ноћи продужило. — На марковъ данъ славила е и црква палилулска гди су обадве порте биле пуње люди, и едва се могло размимоћи. Ту е веселъ трајало до самогъ мрака. Премо читаве године човекъ не може ништа друго око палилулске цркве чути осимъ саму запевку и плачь, само на марковъ данъ пева се піе и весели и у средъ гробља веселе се люди безда мисле на смртъ. — Сва три дана Ускрса прослављѣна су весело и торжественно, а било е негда време кадъ су ови празници и безъ звона и безъ топова само у срцу провођени и прослављѣни; многи памте кадъ су на данашнѣ празнике само сузе ронили, и крили се у најтамни буцакъ да се прекресте и свогъ избавителя спомену. То горко време прошло е, и неће намъ нигда више доћи. Наши и царски противници сатрвени су до корена. Србинъ слободно дише, слободно свое празнике слави, али нека никадъ незаборави свое тужно старо станъ, нека

се свагда опоминѣ колико га е муке и крви стало данашнѣ станъ, па ће онда знати болъ уважавати и чувати слободу и срећу коју данасъ ужива.

— На велику суботу у очи Ђурђевадне освачено е снегъ на Авали, али по томъ сва три дана Ускрса било е време лепо и топло.

— Овде у Београдъ дошли су два паше изъ Босне, кои се укланяю изпредъ побунѣни краишника, и иду у Цариградъ. Они су одъ Ужице до Палежа свуда пашайлиски дочекивани, и кметови и чиновници излазили су у сретанъ и пратили и' свуда.

— У Албани Турци Арнаути сложили се са да прилично, противъ Христіана, и покрај све царске забране чине нечовечна изтупленія. Тако су пре у селу Лесковцу напали на едну цркву пуну люди гди су 16. њи изсекли, међъ којима е био и црквеникъ кои има сына овде на занату.

— Изъ Шабца саобштываю намъ слѣдуюћи човеколюбивъ поступакъ: Маса поч. Стевана Токалића која е предъ судомъ дуговала преко 60. хиљада гроша, а прецена заоставшегъ иманя била е врло мала. Онъ е оставіо по себи шесторо ситне деце. Њгови поверителѣ дођу да се судейски пореду наплате, но кадъ виде ситно шесторо деце која ће остати безъ леба трону се, и текъ понешто узму да бы се могло само рећи да су намиривани, а оно друго све поклоне деци, и предаду суду писмено да су намирени и да немаю ништа више тражити. Ти поверители били су наши земљѣдлци.

СТРАНЕ НОВОСТИ.

— Буна Краишника све се више разпрострањавя, Краишници не само да никако непристаю, него јоштъ шало свое люде и буне по Албани све редомъ. Но Смеръ-паша нада се да ће са своимъ долазкомъ то све умирити и Босну цару опетъ покорити.

— Изъ Беча чуе се као најновія вѣсть која е преко Триеста стигла, да е на острову Самосу подигла се буна и немиръ противу ондашнѣгъ управителя. И тога ради већ су турске трупе на парабродима тамо одма послане.

— Стваръ грчка јоште не сасвимъ свршена, и јоште нико незна како ће донети политика да се сврши.

— И далматинска прибрежја почела су се бојати енглеке флоте.

— Будимъ, когъ е Гергей разрушио, оправля се сада у највећој итњи.

— У Медаковића типографіи у Земуну већ е готова и пета часть Доситеевы дѣла, ко жели јоштъ изъ окружни места шилати скупљѣне пренумеранте нека изволи послати одма на „учредничество Шумадинке“ са плаћенимъ писмомъ.